

Actualia

contractspraktijk

LEERSTUKKEN

Uitleg, exoneratie en concurrentiebeding

Duidelijke Hoge Raad statements voor uitleg van contracten (HR 31 november 2001, C00/024HR)

Contracten zijn nooit waterdicht. De perceptie van partijen of de betekenis die partijen aan de betreffende clausules (hebben) mogen toekennen, is in procedures altijd een risicofactor. Het zogenoemde Haviltex-criterium uit 1981 waarbij getoetst wordt aan hetgeen partijen redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten en uit elkaars gedragingen en verklaringen redelijkerwijs hadden mogen opmaken, is nog steeds zeer actueel. In het onderhavige arrest staat een clausule met derdenwerking centraal. De Hoge Raad is zeer duidelijk met betrekking tot enkele uitgangspunten die bij de beoordeling van clausules gelden.

Asea Brown Boveri B.V. (ABB) heeft in opdracht van Mega Limburg – een elektriciteitsbedrijf – werkzaamheden uitgevoerd waarbij schade aan Océ-technologies b.v. (Océ) is toegebracht. Océ spreekt ABB tot vergoeding van deze schade aan. ABB beroept zich op haar beurt op een clausule uit het contract tussen Océ en Mega waarbij Mega ten gunste van derden een aansprakelijkheidsbeperking heeft opgenomen. Het gedeelte van de clausule waarover het hier met name gaat, luidt als volgt: 'Het in het eerste en twee lid bepaalde wordt mede bedongen (...) ten behoeve van werknemers of met hen gelijk gestelde personen voor wie het bedrijf (...) aansprakelijk is.' In de eerste leden van het artikel waar naar wordt verwezen, is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen. Een van de vragen in geschil betrof de uitleg die de procespartijen (Océ en ABB) aan het begrip 'personen' uit de clausule mochten toekennen. Betrof dit natuurlijke personen of mogen hieronder ook 'rechtspersonen' worden verstaan, in welk laatste geval ABB onder de reikwijdte van het artikel kon vallen. Het hof meende het laatste.

In cassatie wordt hier tegen onder meer aangevoerd dat het 1) hier gaat om de uitleg van een bepaling uit algemene voorwaarden bij het opstellen waarvan ABB niet betrokken is geweest en dat mede hierom voor de uitleg van het derdenbeding in beginsel slechts de bewoordingen van de tekst beslissend zijn, en 2) dat nu het hier gaat om een beding dat door een professionele partij is opge-

steld een voor de wederpartij gunstige uitleg dient te worden aangehouden.

De Hoge Raad is hier kort en krachtig. Hij stelt dat deze klachten falen, omdat zij uitgaan van opvattingen omtrent de bij de uitleg van algemene voorwaarden te hanteren maatstaven die in hun algemeenheid niet als juist worden aanvaard.

In eerdere arresten heeft de Hoge Raad – bijvoorbeeld bij de uitleg van CAO's – waarde toegekend aan het gegeven dat de contractspartijen niet bij het opstellen van de in geschil zijnde bepalingen betrokken zijn geweest. Deze regels uit deze arresten kunnen echter niet zo ver (als onder 1 aangegeven) worden opgerekt als in het onderhavige arrest werd betoogd als ware dat in beginsel – bij de uitleg van algemene voorwaarden – slechts de tekst van de bepaling van doorslaggevende betekenis is. In de literatuur was al verdedigd dat de uitleg van algemene voorwaarden niet exact de principes van de 'CAO-arresten' zou moeten volgen.

In hetgeen onder 2 is weergegeven, kan een beroep op de zogenoemde uitleg contra proferentem worden ontwaard: bij twijfel over de betekenis van een schriftelijk beding prevaleert de voor de opsteller van het beding ongunstigste uitleg. In een reeks van arresten heeft de Hoge Raad aangegeven dat de uitleg contra proferentem geen regel (automatisme) is, maar slechts een gezichtspunt (onder meer HR 12 januari 1996, NJ 1996, 683 (Kroymans/Sun Alliance)). Inmiddels is de uitleg contra proferentem voor algemene voorwaarden in consumentenrelaties neergelegd in artikel 6:238 lid 2 BW, zulks ter uitvoering van richtlijn 93/13/EG, PbEG L 95. Volgens de meeste schrijvers is hier wel sprake van een regel, hoewel anderen menen dat de gezichtspuntenbenaderingen hiermee niet volledig van tafel is. Voor overeenkomsten tussen professionals wil de Hoge Raad de uitleg contra proferentem klaarblijkelijk nog steeds beschouwen als een gezichtspunt waardoor de rechter zich kan laten leiden.

Een tweetal andere aspecten uit dit arrest willen wij in deze context tevens aanstippen. In de procedure rees de vraag of ABB wel als hulppersoon van Mega kon worden beschouwd nu zij niet assisteerde in de hoofdverplichting van Mega: het leveren van energie. De Hoge Raad sauverteerde hier het oordeel van het hof dat geen onderscheid in de reikwijdte van artikel 6:76 BW had aangebracht door bij de uitleg van deze wetsbepaling niet te differentiëren in hoofdverplichtingen en bijkomende verplichtingen. Dit oordeel is interessant, omdat in het buitencontractuele kader mogelijk anders moet worden geoordeeld. HR 21 decem-

ber 2001, RvdW 2002, 10 (Energie Delfland/Stoeterij De Kraal) oordeelde dat de aansprakelijkheid voor zelfstandige hulppersonen op basis van artikel 6:171 BW restrictief moet worden toegepast en besliste dat Energiebedrijf Delfland niet ex artikel 6:171 aansprakelijk is voor de schade die was veroorzaakt door een door het Energiebedrijf ingeschakeld bedrijf dat graafwerkzaamheden verrichtte om nieuwe kabels te kunnen leggen.

Tot slot wijzen wij op een enigszins (te) strak geformuleerde rechts-overweging van de Hoge Raad. De Hoge Raad oordeelt namelijk dat het hof er terecht van is uitgegaan dat het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar is aansprakelijkheid uit te sluiten voor het geval van opzet en grove schuld van niet tot de directie of de bedrijfsleidingen behorende leidinggevende ondergeschikten. Dit sluit niet uit dat een beroep op een dergelijk clausele onder andere omstandigheden in het licht van de redelijkheid en billijkheid wel onaanvaardbaar is. Het hierna volgende arrest stelt aan de orde of het nodig is in de exoneratie uitdrukkelijk een voorbehoud te maken voor schade veroorzaakt door opzet of bewuste roekeloosheid van het bedrijf of haar leiding.